Limburgse beeldenschat Meester van Elsloo onder de loep

Persconferentie 6 juli 2010: persdossier

© KIK-IRPA, Brussel

Meester van Elsloo, *Sint-Antonius abt* (detail), begin 16de eeuw
Neeroeteren, Sint-Lambertuskerk. Foto X032100

Perscontact: Simon Laevers
simon.laevers@kikirpa.be – 02 739 68 08

Inhoudstafel

Persbericht: Limburgse beeldenschat Meester van Elsloo onder de loep p. 3

De middeleeuwse beeldsnijder Meester van Elsloo onder de loep, Bonnefantenmuseum Maastricht p. 4

Het onderzoek van de in België bewaarde beelden door het KIK p. 5

Achtergrondinformatie

- **Bonnefantenmuseum Maastricht** p. 6
- **Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) – Brussel** p. 7
- **Personen beschikbaar voor interviews** p. 8

Notitiebladen p. 9

Op de perspagina van onze website (www.kikirpa.be) vindt u verschillende afbeeldingen van Elsloo-werken die thans worden bestudeerd.

© KIK-IRPA, Brussel.

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium
Jubelpark 1, 1000 Brussel
www.kikirpa.be

Bonnefantenmuseum
Maastricht

Persbericht

Limburgse beeldenschat Meester van Elsloo onder de loep

Brussel, 6 juli 2010 – Van juli tot oktober 2011 zoomt het Bonnefantenmuseum te Maastricht in op het oeuvre van de laatgotische beeldsnijder Meester van Elsloo. De tentoonstelling 'De middeleeuwse Meester van Elsloo onder de loep' zal een vijftigtal beelden uit zijn zeer omvangrijke oeuvre tonen. Stuk voor stuk zijn ze een lust voor het oog en een staaltje van vakmanschap. Naar aanleiding van de tentoonstelling buigt een grootschalig internationaal onderzoeksproject zich over de productie van deze middeleeuwse beeldsnijder.

De "Meester van Elsloo" deed in 1940 zijn intrede als noodnaam voor de anonieme beeldsnijder van een *Sint-Anna te Drieën* in de kerk van het Nederlands-Limburgse Elsloo. Intussen werden al zo'n 200 beelden met deze sculpteur in verband gebracht, voor het merendeel verspreid over Nederlands en Belgisch Limburg en het aangrenzende Duitse gebied. De beelden hangen stilistisch samen, maar vertonen tegelijk grote verschillen. Dit roept vragen op naar eigenhandigheid en atelierpraktijk, naar de verspreiding en het doorleven van succesformules. Het Elsloo-oeuvre heeft dan ook nood aan systematisch onderzoek om zo het creatieve DNA van de Meester te isoleren van dat van medewerkers en navolgers.

Het Bonnefantenmuseum nam het initiatief om een internationaal onderzoeksproject op te zetten waarbij de Elsloo-beelden in België, Nederland en Duitsland onder de loep worden genomen. Met de combinatie van stijlstudie, archivalisch en materiaaltechnisch onderzoek van elk afzonderlijk beeld hopen de onderzoekers verschillende groepen te kunnen onderscheiden in het oeuvre, de verhoudingen tussen de vermoedelijke auteurs scherper te definiëren, en het profiel van de Meester uit te diepen. Voor de ruim 70 Belgische sculpturen wordt dit onderzoek uitgevoerd door het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK). De financiering van het Belgische luik wordt verstrekt door het Federaal Wetenschapsbeleid en door de provincie Limburg. Als bekroning van deze grootschalige studiecampagne zal een selectie van zo'n 50 sculpturen worden geëxposeerd in het Bonnefantenmuseum. Deze fysieke hereniging belooft niet alleen een esthetisch hoogmoment te worden, maar schept tevens een unieke kans voor vergelijkende stijlstudie.

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium
Jubelpark 1, 1000 Brussel
www.kikirpa.be

Bonnefantenmuseum
Maastricht

De middeleeuwse beeldsnijder Meester van Elsloo
onder de loep

Bonnefantenmuseum Maastricht

In een ambitieuze onderzoekstentoonstelling neemt het Bonnefantenmuseum van juli tot oktober 2011 het oeuvre van de laatmiddeleeuwse beeldsnijder Meester van Elsloo onder de loep. Een vijftigtal werken zal het oeuvre vertegenwoordigen van deze anonieme beeldsnijder die mogelijk in het begin van de zestiende eeuw in Roermond een atelier leidde. De noodnaam Meester van Elsloo zelf dateert uit 1940 en verwijst naar het dorp bij Maastricht waar in de Sint Augustinuskerk zijn belangrijkste werk wordt bewaard, een *Sint-Anna te Drieën*. Sinds de naamgeving is het oeuvre rond de beeldsnijder en zijn atelier uitgegroeid tot meer dan tweehonderd beelden, verspreid over kerken in Nederland, België en Duitsland. Daarnaast vindt men 'Elsloo-werken' in het Bonnefantenmuseum en in diverse andere musea waaronder het Louvre te Parijs, het Palais des Beaux-Arts te Rijsel, het Victoria and Albert Museum te Londen, het Bode-Museum te Berlijn, het Liebieghaus te Frankfurt, het Catharijneconvent te Utrecht, het Museum of Art te Cleveland en de Martin d'Arcy Collection in Chicago.

De toeschrijving van een dusdanig groot aantal beelden aan een bepaalde beeldsnijder en zijn atelier is hoogst opmerkelijk; het wekt dan ook verbazing dat er tot dusver slechts mondjesmaat systematisch onderzoek naar de Meester van Elsloo werd verricht. Een eerste serieuze poging om meer inzicht te krijgen in het omvangrijke oeuvre van deze meester dateert van bijna veertig jaar geleden. De resultaten van dit onderzoek werden verwerkt in de catalogus van de overzichtstentoonstelling rond de Meester van Elsloo in 1974 in het Nederlands-Limburgse Horst. Sindsdien hield de stroom van nieuwe toeschrijvingen echter aan, waarbij voor deelgroepen van het Elsloo-oeuvre soms zelfs andere noodnamen in het leven werden geroepen. Zo werd het fenomeen 'Meester van Elsloo' nog gecompliceerder, hetgeen zijn weerslag had op het onderzoek dat de afgelopen jaren stagneert en zelfs op een dood spoor dreigt terecht te komen.

Het Bonnefantenmuseum wil thans met een onderzoekstentoonstelling een poging wagen om uit deze impasse te geraken. Het museum zou graag willen zien dat de discussie rond het complexe fenomeen Meester van Elsloo wordt opengebroken. Daarbij zal het internationaal opgezette multidisciplinair onderzoek (een samengaan van materiaaltechnische en kunsthistorische studie) uitgevoerd door instellingen in België, Nederland en Duitsland, een bepalende rol spelen.

Als provinciale instelling heeft het Bonnefantenmuseum een verantwoordelijkheid ten aanzien van het in Nederlands-Limburg aanwezige culturele erfgoed. Als museum in de Euregio Maas-Rijn wil het eveneens de aandacht vestigen op het feit dat deze regio, die samenvalt met beide provincies Limburg, Luik en het Duitse grensland, in de middeleeuwen een zeer rijk en samenhangend cultuurgebied vormde. Dit wordt eens te meer weerspiegeld in de kwaliteit en de regionale verspreiding van de Elsloo-werken.

Het onderzoek van de in België bewaarde beelden door het KIK

In de zomer van 2011 plaatst het Bonnefantenmuseum te Maastricht het werk van de laatgotische beeldsnijder Meester van Elsloo in de kijker. Zo'n 200 houten beelden werden reeds met deze kunstenaar in verband gebracht, waarvan het merendeel bewaard wordt in Belgisch en Nederlands Limburg en het aangrenzende Duitse gebied. In de aanloop naar de tentoonstelling 'De middeleeuwse beeldsnijder Meester van Elsloo onder de loep' worden de in deze regio bewaarde Elsloo-beelden voor het eerst systematisch onderzocht door partners uit Nederland, België en Duitsland.

Het KIK neemt het onderzoek en de documentatie van de beelden in België op zich. Hiervoor werd met de steun van het Federaal Wetenschapsbeleid een tweejarig onderzoeksproject op touw gezet, waaraan ook de provincie Limburg een aanzienlijke bijdrage levert. Door de samenwerking van specialisten uit de departementen Documentatie, Conservatie en Laboratoria worden de beelden vanuit verschillende invalshoeken benaderd.

Het gaat om een zeventigtal beelden in België; de meeste bevinden zich in kerken in Limburg. Alle beelden worden systematisch gefotografeerd. Ook worden van elk beeld zowel de houten drager als de polychromie(resten) aan een uitgebreid materiaaltechnisch onderzoek onderworpen. Bijzondere aandacht gaat naar de aanwezigheid van werkbanksporen, als het ware de vingerafdruk van een meester of zijn atelier. Informatie over de ouderdom, de kwaliteit en de herkomst van het hout kan worden geleverd door het dendrochronologisch onderzoek. Dit moet een beter zicht geven op de tijdsspanne waarbinnen de Elsloo-beelden zijn ontstaan. Microscopisch onderzoek en laboratoriumanalyses leren ons iets over de samenstelling van de polychromie. Een laatste luik vormt de kunsthistorische studie waarvan de stijlanalyse een belangrijk deel uitmaakt. Voor het eerst zullen de stijlkritische bevindingen rond deze beeldengroep geconfronteerd worden met resultaten van materiaaltechnisch onderzoek. Tenslotte worden de plaatselijke archieven uitgeplozen op zoek naar een naam of de vermelding van een beeld als onderdeel van de toenmalige kerkinrichting.

Een groot deel van de werkzaamheden kan, dankzij de genereuze medewerking van de lokale kerkfabrieken, ter plaatse worden uitgevoerd. Drie geselecteerde beelden werden voor een diepgaander onderzoek naar het Instituut gebracht.

Met het huidige interdisciplinaire onderzoek, een primeur qua omvang en systematiek, wordt gezocht naar antwoorden op vragen rond de identiteit van de Meester van Elsloo en rond zijn persoonlijk aandeel in de beeldenproductie, dat van zijn atelier en van aanverwante ateliers.

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium
Jubelpark 1, 1000 Brussel
www.kikirpa.be

Bonnefantenmuseum
Maastricht

Achtergrondinformatie

Bonnefantenmuseum Maastricht

In het architecturaal interessante stadsdeel Céramique ligt het Bonnefantenmuseum, museum voor oude en hedendaagse kunst**. Markant aan het gebouw is de met zink beklede koepeltoren.** Aldo Rossi, de architect, beschouwt het museum als een kijkfabriek.

Mooie Madonna's, landschappen & portretten van meesters als Aertsen, Brueghel, Jordaens en Rubens zijn te zien in de collectie **Zuid-Nederlandse schilderkunst** uit de 16e en 17e eeuw. Een lust voor het oog is ook de collectie **middeleeuwse sculptuur** met werken van o.a. de Maastrichtse beeldsnijder Jan van Steffeswert. Een bezoek aan de afdeling **hedendaagse kunst** is een must. Afwisselend worden werken getoond van belangrijke vertegenwoordigers van **minimal art, conceptual art** en **arte povera**.

Op de eerste verdieping pakt het museum vanaf maart 2010 uit met een nieuwe opstelling van **hoogtepunten uit de collectie**. Het betreft oude, moderne en hedendaagse kunst, nu eens niet geordend volgens de klassieke principes, maar ondergebracht in een parcours dat het kijken beoogt te intensiveren. Oud en nieuw lopen door elkaar en ieder schilderij, beeld of object is uitgezocht op zijn eigen beeldende merites. Uniciteit, zeldzaamheid en kwaliteit vormen de leidraad. **Gevoel en sensibiliteit zijn een eerste niveau waarop het contact kan worden gelegd.**

In de Vandenhove zaal zijn werken te zien uit de omvangrijke collectie moderne en hedendaagse kunst van de Luikse architect Charles Vandenhove.

Op de tweede en derde verdiepingen zijn er tijdelijke tentoonstellingen waarin individuele oeuvres en relevante radicale artistieke opvattingen centraal staan.

Cadeautjes, design artikelen, boeken en catalogi of kaarten zijn te vinden in de **museum shop**, ook op zondag geopend. En eten, drinken en feesten kan natuurlijk in **café Ipanema.**

Openingstijden museum

Dinsdag t/m zondag van 11.00 – 17.00 uur
Gesloten**:** 25 december, 1 januari, carnaval (za t/m di)

Adres

Avenue Céramique 250
6221 KX Maastricht
T 043 329 0190
info@bonnefanten.nl
www.bonnefanten.nl

Met blijvend vrij uitzicht

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) - Brussel

Het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium werd in 1948 opgericht en is één van de tien wetenschappelijke instellingen onder de bevoegdheid van de Federale Minister voor Wetenschapsbeleid. Het staat in voor de inventarisatie, wetenschappelijke studie, conservatie en valorisatie van het artistieke en culturele patrimonium van het land, en heeft een opdracht van zowel onderzoek als dienstverlening. Het vormt een uniek instrument voor de ontsluiting van het roerende en onroerende patrimonium van ons land.

Drie departementen werken zij aan zij: Documentatie, Conservatie-Restauratie en Laboratoria. De bevindingen van kunsthistorici, fotografen, chemici, fysici en conservatoren-restauratoren worden geconfronteerd om kunstwerken vanuit de meest uiteenlopende invalshoeken te benaderen: hun samenstelling, hun evolutie, de veroudering van de gebruikte materialen en de middelen om dit tegen te gaan. Elke eventuele conservatie-restauratiebehandeling is gebaseerd op een diepgaande voorstudie en gebeurt vanuit een optiek van minimale interventie.

Onze specialisten verstrekken advies aan onderzoekers, beheerders van openbare collecties en privé-verzamelaars. Het Instituut stelt ook een indrukwekkende fototheek ter beschikking van het publiek, die thans uit iets meer dan één miljoen foto's bestaat, waarvan er 644 000 online beschikbaar zijn. De in kunstgeschiedenis gespecialiseerde bibliotheek kan haar bezoekers bijna 50 000 werken en een 1500-tal tijdschriften aanbieden. De publicaties, de fotografische inventaris, de door het Instituut georganiseerde cursussen, seminaries en colloquia demonstreren de rol die het KIK speelt bij de valorisatie van het patrimonium en bij de verspreiding van werkinstrumenten voor onderzoekers en voor het grote publiek. Met de recentelijke integratie van het *Studiecentrum voor de vijftiende-eeuwse Schilderkunst in de Zuidelijke Nederlanden en het Prinsbisdom Luik* in het department Documentatie van het KIK, verzekert het Instituut tevens de toegankelijkheid van dit unieke documentatiebestand.

Zo huisvest het Instituut in één enkel gebouw laboratoria, ateliers voor conservatie-restauratie, fotografische studio's, een fototheek en een bibliotheek. Zijn gebouw, waarvan bepaalde delen beschermd zijn, is het eerste ter wereld dat speciaal werd ontworpen om er de verschillende disciplines gerelateerd met kunstconservatie in onder te brengen en zo het interdisciplinaire onderzoek van kunstwerken mogelijk te maken.

www.kikirpa.be

Personen beschikbaar voor interviews

Vincent CATTERSEL

Zelfstandig conservator-restaurateur houten en polychrome objecten. Gastdocent conservatie-restauratie polychromie aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen.
Conservator-restaurateur bij het onderzoeksproject rond de Meester van Elsloo aan het KIK.
vincent.cattersel@kikirpa.be

Christina CEULEMANS

Hoofd van het Departement Documentatie van het KIK. Kunsthistorica gespecialiseerd in gotische beeldhouwkunst, religieuze iconografie en het kerkmeubilair in Vlaanderen.
Promotor van het onderzoeksproject rond de Meester van Elsloo.
christina.ceulemans@kikirpa.be

Famke PETERS

Kunsthistorica verbonden aan het KIK. Gespecialiseerd in de pre-Eyckiaanse schilderkunst, anonieme Vlaamse Primitieven en laatgotische beeldsnijkunst.
Kunsthistorisch luik van het onderzoeksproject rond de Meester van Elsloo aan het KIK.
famke.peters@kikirpa.be

Myriam SERCK-DEWAIDE

Algemeen Directeur van het KIK. Gespecialiseerd in de studie en de conservatie-restauratie van gepolychromeerde houten beelden.
myriam.serck@kikirpa.be

Peter TE POEL

Conservator Oude Kunst (sculptuur en kunstnijverheid voor 1850) en collectie Bisschoppelijk Museum bisdom Roermond in het Bonnefantenmuseum te Maastricht; Conservator cultureel erfgoed van de kerken in het bisdom Roermond. Gespecialiseerd in laatgotische beeldhouwkunst.
Initiatiefnemer van de tentoonstelling 'De middeleeuwse beeldsnijder Meester van Elsloo onder de loep'.
tepoel@bonnefanten.nl

Gilbert VAN BAELEN

Gedeputeerde van Cultuur, Personeel, Onthaal, PLOT, Administratieve vereenvoudiging, Kwaliteitszorg, Informatica, Wonen, Euregionale contacten, Patrimonium en Logistiek bij de Provincie Limburg.
gvanbaelen@limburg.be

Perscontact:

Simon Laevers
02 739 68 08
simon.laevers@kikirpa.be

Volgende opendeurdagen van het KIK: 18 en 19 september